

Karistusseadustiku muutmise ja sellest tulenevate teiste seaduste muutmise seadus (muudatused seoses ennetähtaegse vabanemise, kriminaalhoolduse ja oportuniteediga)

§ 1. Karistusseadustiku muutmine

Karistusseadustikus tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 69 lõike 6 esimene lause sõnastatakse järgmiselt:

„Kui süüdlane hoiab üldkasulikust tööst kõrvale, ei järgi kontrollnõudeid või ei täida talle pandud kohustusi, võib kriminaalhooldusametnik teda kirjalikult hoiatada, kohus või kriminaalhooldusametnik määrata süüdlasele lisaks käesoleva seadustiku § 75 lõikes 2 sätestatud kohustusi või kohus pikendada töö tegemise tähtaega, arvestades käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud üldkasuliku töö üldist tähtaega, või pöörata süüdlasele mõistetud aresti või vangistuse täitmisele.“;

2) paragrahvi 69² lõike 9 esimeses lauses asendatakse tekstiosa „või kohus määrata talle täiendavaid kohustusi vastavalt käesoleva seadustiku § 75 lõikes 2 sätestatule ja allutada süüdlane täiendavalt elektroonilisele valvele tema nõusolekul või pöörata“ tekstiosaga „, kohus või kriminaalhooldusametnik määrata talle lisaks käesoleva seadustiku § 75 lõikes 2 sätestatud kohustusi ja allutada süüdlane täiendavalt elektroonilisele valvele tema nõusolekul või kohus pöörata“;

3) paragrahvi 74 lõige 4 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4) Kui süüdlane katseajal ei järgi kontrollnõudeid või ei täida talle pandud kohustusi või paneb toime tema karistamise aluseks olnud kuriteoga samalaadse väärteo, võib kriminaalhooldusametnik teda kirjalikult hoiatada, kohus või kriminaalhooldusametnik määrata talle lisaks käesoleva seadustiku § 75 lõikes 2 sätestatud kohustusi või kohus pikendada katseaega kuni ühe aasta võrra või pöörata karistuse täitmisele.“;

4) paragrahvi 75 lõike 1 sissejuhatav lauseosa muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Süüdlase allutamisel käitumiskontrollile, võib kohus määrata, et käitumiskontrolli ajal on süüdlane kohustatud järgima järgmisi kontrollnõudeid:“;

5) paragrahvi 75 lõike 2 sissejuhatavat lauseosa täiendatakse pärast sõnu „võib kohus“ sõnadega „või süüdlase nõusolekul kriminaalhooldusametnik käesolevas seadustikus sätestatud juhtudel“;

6) paragrahvi 75 lõike 2 punktidest 1, 4 ja 7 jäetakse välja sõna „kohtu“;

7) paragrahvi 75 lõiget 2 täiendatakse punktiga 11 järgmises sõnastuses:

„11) muu asjakohane kohustus, kui ta on selleks eelnevalt nõusoleku andnud.“;

8) paragrahvi 75 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Kohus võib muuta, asendada või tühistada süüdlasele käitumiskontrolli ajaks määratud kontrollnõudeid või kohustusi või panna süüdlasele täiendavaid kontrollnõudeid või kohustusi vastavalt käesoleva paragrahvi lõikes 1 või 2 sätestatule.“

9) paragrahvi 75 täiendatakse lõikega 3¹ järgmises sõnastuses:

„(3¹) Kriminaalhooldusametnik võib muuta või asendada süüdlasele käitumiskontrolli ajaks määratud kohustusi või panna süüdlasele lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud kohustusi. Kui süüdlane ei anna käesoleva paragrahvi lõike 2 sissejuhatavas lauseosas nimetatud nõusolekut, esitab kriminaalhooldusametnik erakorralise ettekande kohtule.“;

10) paragrahvide 76 ja 77 pealkirja täiendatakse pärast sõna „vabastamine“ sõnadega „süüdlase allutamise käitumiskontrollile“;

11) paragrahvi 76 täiendatakse lõikega 1¹ järgmises sõnastuses:

„(1¹) Teise astme kuriteos või ettevaatamatus esimese astme kuriteos süüdlane vabaneb katseajaga tingimisi enne tähtaega vangistusest, kui ta on tegelikult ära kandnud vähemalt kaks kolmandikku mõistetud karistusajast, kuid mitte vähem kui neli kuud, ja kohus ei ole keelanud kinnipeetava vabastamist.“;

12) paragrahvi 76 täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:

„(2¹) Tahtlikus esimese astme kuriteos süüdlane vabaneb katseajaga tingimisi enne tähtaega vangistusest, kui ta on tegelikult ära kandnud vähemalt kolm neljandikku mõistetud karistusajast, kuid mitte vähem kui neli kuud, ja kohus ei ole keelanud kinnipeetava vabastamist.“;

13) paragrahvi 76 lõige 7 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(7) Kui süüdlane katseajal ei järgi kontrollnõudeid, ei täida talle pandud kohustusi või ei allu elektroonilisele valvele või paneb toime tema karistamise aluseks olnud kuriteoga samalaadse väärteo, võib kriminaalhooldusametnik teda kirjalikult hoiatada, kohus või kriminaalhooldusametnik määrata talle lisaks käesoleva seadustiku § 75 lõikes 2 sätestatud kohustusi või kohus pikendada käitumiskontrolli aega kuni katseaja lõpuni või pöörata kandmata jäänud karistuse osa täitmisele.“;

14) paragrahvi 76¹ pealkirja täiendatakse pärast sõna „vabastamine“ sõnadega „ja allutamine käitumiskontrollile“;

15) paragrahvi 76¹ lõige 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Süüdlane, kes oli kuriteo toimepanemise ajal noorem kui kaheksateistaastane, vabaneb katseajaga tingimisi enne tähtaega vangistusest:

1) teise astme kuriteo või ettevaatamatu esimese astme kuriteo korral, kui ta on tegelikult ära kandnud vähemalt poole mõistetud karistusajast, kuid mitte vähem kui neli kuud, ja kohus ei ole keelanud kinnipeetava vabastamist;

2) esimese astme tahtliku kuriteo korral, kui ta on tegelikult ära kandnud vähemalt kaks kolmandikku mõistetud karistusajast, kuid mitte vähem kui neli kuud, ja kohus ei ole keelanud kinnipeetava vabastamist.“;

16) paragrahvi 76¹ lõiget 3 täiendatakse pärast sõnu „otsustamisel ja“ sõnadega „käitumiskontrolli ajaks“;

17) paragrahvi 76¹ lõige 4 tunnistatakse kehtetuks;

18) paragrahvi 77 lõige 3¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3¹) Kui süüdlane katseajal ei järgi kontrollnõudeid, ei täida talle pandud kohustusi või ei allu elektroonilisele valvele, võib kriminaalhooldusametnik teda kirjalikult hoiatada, kohus või kriminaalhooldusametnik määrata talle lisaks käesoleva seadustiku § 75 lõikes 2 sätestatud

kohustusi või kohus pikendada käitumiskontrolli aega, arvestades käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud tähtaega, või pöörata karistuse täitmisele.“

19) paragrahvi 78 täiendatakse punktiga 3 järgmises sõnastuses:

„3) käesoleva seadustiku § 76 lõikes 1¹ või 2¹ või § 76¹ lõikes 2 sätestatud juhtudel isiku vanglast vabanemise kuupäevast.“;

20) paragrahvi 87 lõikes 4 asendatakse tekstiosa „või muuta“ tekstiosaga „, kriminaalhooldusametnik või kohus muuta või asendada“;

21) paragrahvi 87¹ lõikes 4 asendatakse tekstiosa „või määrata“ tekstiosaga „, kohus või kriminaalhooldusametnik määrata“;

22) paragrahvi 87¹ lõikes 5 asendatakse tekstiosa „kergendada või tühistada“ tekstiosaga „,tühistada, muuta või asendada“.

§ 2. Kriminaalhooldusseaduse muutmine

Kriminaalhooldusseaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 2 punkt 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„3) isik, kelle suhtes on kriminaalmenetlus lõpetatud ning kellele on prokurör või kohus määranud kriminaalmenetluse seadustiku § 201 lõike 2 või § 202 lõike 2 kohaselt kohustused, mille täitmist korraldatakse kriminaalhooldusosakonnas;“;

2) paragrahvi 26 lõikes 1 asendatakse tekstiosa „kohtuotsuses märgitud“ tekstiosaga „,prokuratuuri, kohtu või kriminaalhooldusametniku määratud“;

3) paragrahvi 26¹ lõike 1 esimest lauset täiendatakse pärast tekstiosa „kohus“ tekstiosaga „, prokurör või kriminaalhooldusametnik“;

4) seadust täiendatakse §-ga 26² järgmises sõnastuses:

„§ 26². Kriminaalhooldusluse hoiatamine ning kohustuste muutmine, asendamine ja täiendavate kohustuste panemine

(1) Kriminaalhooldusametnik võib karistusseadustikus ja kriminaalmenetluse seadustikus sätestatud juhtudel kriminaalhooldusluse hoiatada, kriminaalhooldusluse nõusolekul muuta või asendada talle käitumiskontrolli ajaks määratud kohustusi või panna talle täiendavaid kohustusi.

(2) Kriminaalhooldusluse nõusolek ja kriminaalhooldusametniku otsus vormistatakse kirjalikult.

(3) Kui kriminaalhooldusluse ei nõustu kriminaalhooldusametniku käesoleva paragrahvi lõike 1 kohaselt tehtavate otsustega, esitab kriminaalhooldusametnik erakorralise ettekande kohtule või prokuratuurile käesoleva seaduse § 31 kohaselt.“;

5) paragrahvi 31 lõiget 1 täiendatakse pärast sõnu „esitab kohtule“ sõnadega „või prokuratuurile“.

§ 3. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmine

Kriminaalmenetluse seadustikus tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 425 lõikes 1 asendatakse tekstiosa „arstliku komisjoni otsuse“ tekstiosaga „tervishoiutöötaja arvamuse“;

2) paragrahvi 426 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Kriminaalasja lahendanud maakohtu täitmiskohtunik võib pärast süüdimõistetu poolt karistusseadustiku § 76 lõikes 1 või 2, § 76¹ lõikes 1 või §-s 77 sätestatud karistusaja ärakandmist vabastada süüdimõistetu vangistusest tingimisi enne tähtaja lõppemist.“;

3) paragrahvi 426 täiendatakse lõikega 1¹ järgmises sõnastuses:

„(1¹) Kui täitmiskohtunik keeldub süüdimõistetu tingimisi enne tähtaja lõppemist vangistusest vabastamisest karistusseadustiku § 76 lõike 1 punkti 2 või lõike 2 punkti 2 või § 76¹ lõike 1 alusel ning enne karistusseadustiku § 76 lõikes 1¹ või 2¹ või § 76¹ lõikes 2 sätestatud tähtaja saabumist kohtus süüdimõistetu enne tähtaega vabastamist enam ei arutata, määrab täitmiskohtunik süüdimõistetule sama seadustiku § 76 lõike 1¹ või 2¹ või § 76¹ lõike 2 alusel vabanemise puhuks katseaja ja käitumiskontrolli ajal kohaldatavad kohustused.“;

4) paragrahvi 426 lõike 2 punkt 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„1) karistusseadustiku § 76¹ lõikes 2 sätestatud tähtajast lühem;“;

5) paragrahvi 426 täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:

„(2¹) Vangla või prokuratuuri põhjendatud ettepanekul võib täitmiskohtunik keelata süüdimõistetu karistusseadustiku § 76 lõike 1¹ või 2¹ või § 76¹ lõike 2 alusel vabastamise. Sellisel juhul määrab täitmiskohtunik tähtaja, mille möödumisel vabastamise küsimust uuesti arutatakse, või tähtaja, millal süüdimõistetu vabastatakse, ning vabastamise puhuks katseaja ja käitumiskontrolli ajal kohaldatavad kohustused, kui vangla või prokuratuur ei ole esitanud uuesti ettepanekut keelata süüdimõistetu enne tähtaega vabastamine.“;

6) paragrahvi 427¹ tekst loetakse lõikeks 1 ja paragrahvi täiendatakse lõikega 2 järgmises sõnastuses:

„(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud asjaolude esinemisel ning kui käesoleva seadustiku § 201 lõike 2 punktides 3 ja 6 või § 202 lõike 2 punktides 3–7 sätestatud kohustused täidetakse kriminaalhooldusosakonnas, võib kriminaalhooldusametnik isikut kirjalikult hoiatada või isikule pandud kohustusi tema nõusolekul muuta, asendada või määrata täiendavaid kohustusi. Kohustuste täitmata jätmise korral või kui isik ei nõustu muudatustega, esitab kriminaalhooldusametnik ettekande prokuratuurile või kohtule.“.

§ 4. Vangistusseaduse muutmine

Vangistusseaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 54 täiendatakse lõikega 3 järgmises sõnastuses:

„(3) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 ema kohta sätestatud kohaldatakse ka isale, kui see on lapse parimates huvides.“;

2) paragrahvi 76 lõikes 1 asendatakse tekstiosa „§-s 76, 76¹ või 77“ tekstiosaga „§ 76 lõigetes 1 ja 2, § 76¹ lõikes 1 või §-s 77“;

3) paragrahvi 76 lõikes 3 asendatakse tekstiosa „pärast karistusseadustiku § 76 lõike 2 punktis 2 või § 76¹ lõikes 2 sätestatud karistusaja ärakandmist, kuid mitte hiljem kui kuue kuu möödumisel tingimisi enne tähtaega vabastamata jätmise määruse jõustumisest, kui kohus ei

ole sätestanud oma määruises materjalide uuesti esitamiseks pikemat või lühemat tähtaega“ tekstiosaga „ainult juhul, kui kohus on sätestanud oma määruises materjalide uuesti esitamiseks tähtaja“;

4) paragrahvi 76 lõike 5 teist lauset täiendatakse pärast tekstiosa „või lühema tähtaja“ tekstiosaga „või tähtaja, millal süüdimõistetu vabastatakse vangistusest, kui kohus ei ole vabastamist keelanud vanglateenistuse või prokuratuuri põhjendatud ettepanekul“;

5) paragrahvi 76 täiendatakse lõigetega 8–10 järgmises sõnastuses:

„(8) Kui vanglateenistus või prokuratuur leiab, et kinnipeetava katseajaga tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastamine karistusseadustiku § 76 lõike 1¹ või 2¹ või § 76¹ lõike 2 alusel ei ole põhjendatud, edastatakse vähemalt 30 päeva enne vastavas lõikes sätestatud tähtaega kohtule põhjendatud ettepanek kinnipeetava vabastamise keelamiseks. Põhjendatud vajaduse korral võib edastada ettepaneku kohtule kolmekümnest päevast lühema aja jooksul.

(9) Kui vanglateenistus või prokuratuur on edastanud kohtule käesoleva paragrahvi lõikes 8 sätestatud ettepaneku, ei vabastata kinnipeetavat enne sellekohase kohtulahendi jõustumist ka juhul, kui karistusseadustiku § 76 lõikes 1¹ või 2¹ või § 76¹ lõikes 2 sätestatud tähtaeg saabub enne kohtulahendi jõustumist.

(10) Kui kohus keelab kinnipeetava katseajaga tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastamise karistusseadustiku § 76 lõikes 1¹ või 2¹ või § 76¹ lõikes 2 sätestatud tähtajal ja määrab uue tähtaja, mille möödumisel vabastamise küsimust uuesti arutatakse, edastab vanglateenistus kohtule määratud ajaks käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud materjalid. Kui kohus määrab tähtaja, millal süüdimõistetu vangistusest vabastatakse, võib vanglateenistus või prokuratuur esitada uuesti ettepaneku keelata süüdimõistetu katseajaga tingimisi enne tähtaega vangistusest vabastamine.“;

6) seadust täiendatakse §-ga 72¹⁰ järgmises sõnastuses:

„§ 172¹⁰. Käesoleva seaduse § 76 kohaldamise erisused pärast karistusseadustiku § 76 lõigete 1¹, 2¹ ja § 76¹ lõike 2 jõustumist

(1) Vanglateenistus edastab karistusseadustiku § 76 lõigete 1¹, 2¹ ja § 76¹ lõike 2 muudatuste jõustumisel kohtule käesoleva seaduse § 76 lõikes 1 nimetatud materjalid (edaspidi käesolevas paragrahvis *materjalid*) ka nende kinnipeetavate kohta, kellel on karistusseadustiku § 76 lõigetes 1¹ või 2¹ või § 76¹ lõikes 2 sätestatud tähtaeg möödunud või vähem kui kuue kuu pärast saabumas. Vanglateenistus edastab materjalid nii tingimisi ennetähtaegse vangistusest vabastamisega nõustumise kui ka keeldumise korral.

(2) Vanglateenistus edastab kohtule materjalid kõigepealt kinnipeetavate kohta, keda puudutab muudatus karistusseadustiku § 76¹ lõikes 2, seejärel kinnipeetavate kohta, keda puudutab muudatus karistusseadustiku § 76 lõikes 1¹, ning lõpuks kinnipeetavate kohta, keda puudutab muudatus karistusseadustiku § 76 lõikes 2¹, kuid mitte hiljem kui kuus kuud pärast karistusseadustiku § 76 lõigete 1¹ ja 2¹ ning § 76¹ lõike 2 jõustumist.“.

§ 5. Seaduse jõustumine

(1) Käesolev seadus jõustub 2026. aasta 1. jaanuaril.

(2) Käesoleva seaduse § 1 punktid 11, 12, 15 ja 19, § 3 punktid 2–5 ja § 4 punktid 2–6 jõustuvad 2026. aasta 1. juulil.

Lauri Hussar
Riigikogu esimees

Tallinn, „.....“.....2025. a
Algatab Vabariigi Valitsus

„.....“.....2025. a
allkirjastatud digitaalselt